

Nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở vùng đồng bằng sông Cửu Long

HUY VŨ

Thời gian qua, hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở ở nhiều địa phương vùng đồng bằng sông Cửu Long đã có những đóng góp tích cực trong việc phục vụ nhu cầu sinh hoạt và hưởng thụ văn hóa, thể thao của nhân dân; giữ vai trò nòng cốt trong xây dựng đời sống văn hóa cơ sở. Tuy nhiên, hoạt động của hệ thống này cũng đã và đang bộc lộ nhiều hạn chế, bất cập, cần sớm được giải quyết tháo gỡ để tiếp tục nâng cao hiệu quả và chất lượng hoạt động trong thời gian tới.

Vai trò nòng cốt trong xây dựng đời sống văn hóa cơ sở

Ở Đồng Tháp, hiện tất cả 144 xã, phường, thị trấn đã có trung tâm văn hóa - học tập cộng đồng trên cơ sở hợp nhất trung tâm văn hóa - thể thao và trung tâm học tập cộng đồng cấp xã. Các trung tâm văn hóa - học tập cộng đồng nay đã trở thành nơi tổ chức các hoạt động của các ban, ngành, đoàn thể cấp xã; nhiều nơi, đài truyền thanh, phòng đọc sách, phòng máy vi tính, các phòng học, sân bãi thể dục thể thao được phát huy tốt các công năng vốn có. Toàn tỉnh có 586 ấp, đến nay đã xây dựng và đưa vào hoạt động 139 nhà văn hóa - khu thể thao ấp, 19

nhà văn hóa liên ấp, 224 trụ sở ban nhân dân ấp và 9 văn phòng ấp đang được chuyển đổi chức năng hoạt động thành nhà văn hóa ấp. Các nhà văn hóa - khu thể thao ấp là nơi hoạt động của ban nhân dân ấp, sinh hoạt đảng viên nơi cư trú, sinh hoạt của các câu lạc bộ đờn ca tài tử, câu lạc bộ gia đình phát triển bền vững, sinh hoạt của tổ dân phòng khuyến học, tổ chức các cuộc hòa giải, tuyên truyền pháp luật, mở các lớp dạy nghề nông thôn, sinh hoạt thể dục thể thao,...

Toàn tỉnh An Giang có 73 nhà văn hóa xã, phường, thị trấn (tăng 8 nhà văn hóa so với năm 2015), trong đó có 21

xã xây dựng nhà văn hóa theo mô hình "Trung tâm Văn hóa và học tập cộng đồng". Theo khảo sát của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh, có 67% số nhà văn hóa xã, phường, thị trấn hoạt động thường xuyên; 27,8% thỉnh thoảng hoạt động và 5,2% ít hoạt động. Ngoài ra, toàn tỉnh còn có 46 sân vận động, 9 nhà thi đấu thể thao, 429 sân bóng đá, 651 sân bóng chuyên, 298 sân cầu lông, 83 sân quần vợt, 43 hồ bơi và 129 sân tập luyện các môn thể thao khác. Các thiết chế này đã góp phần quan trọng trong việc nâng cao đời sống văn hóa - tinh thần cho người dân, tạo sân chơi lành mạnh cho giới trẻ ở

nhiều địa phương trong tỉnh.

Ở thành phố Cần Thơ, ngoài trung tâm Văn hóa thành phố, các Trung tâm - Văn hóa thể thao quận, huyện, đến nay, có 45/61 xã, phường, thị trấn đã thành lập trung tâm văn hóa - thể thao theo quy định của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Trong tổng số 630 ấp, khu vực, hiện đã có 339 ấp khu vực xây dựng được nhà thông tin theo quy định của thành phố, còn 15 ấp thuộc các xã nông thôn chưa xây dựng được thiết chế văn hóa, thể thao cơ sở. Hầu hết trung tâm văn hóa - thể thao cấp xã đều được trang bị các thiết bị cơ sở cần thiết để tổ chức các hoạt động theo chức năng, nhiệm vụ, góp phần nâng cao chất lượng phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa" ở cơ sở.

Tỉnh Kiên Giang, bên cạnh các thiết chế văn hóa cấp tỉnh, cấp huyện đã và đang được xây dựng, nâng cấp, bổ sung, các địa phương cũng đã xây dựng 100 phòng, điểm đọc sách ở các xã, ấp, gia đình, các điểm chùa Khmer với gần 200.000 bản sách và 01 bảo tàng tư nhân; trang bị 300 bộ âm thanh, nhạc cụ, 09 xe chuyên dụng tuyên truyền lưu động, 16 đội tuyên truyền lưu động. Ngoài ra, các tổ

chức, cá nhân đã đầu tư thành lập 184 tổ, đội, nhóm, câu lạc bộ văn hóa - nghệ thuật, 544 cơ sở tập luyện thể thao.

Đến nay, 54/76 xã, phường, thị trấn ở tỉnh Hậu Giang đã có trung tâm văn hóa - thể thao; 486/539 ấp, khu vực có nhà văn hóa - khu thể thao. Các trung tâm văn hóa - thể thao xã và nhà văn hóa - khu thể thao áp đều dành tối thiểu khoảng 30% thời gian hoạt động để tổ chức các hoạt động vui chơi, giải trí cho trẻ em và 30% thời gian sử dụng cho các sinh hoạt cộng đồng. Nhờ đó, ở nhiều địa phương, các trung tâm văn hóa - thể thao giờ đây đã trở thành nơi thường xuyên thu hút người dân đến sinh hoạt, hưởng thụ văn hóa, vui chơi giải trí, luyện tập thể dục thể thao; qua đó tuyên truyền, cổ động người dân thực hiện nhiệm vụ chính trị của địa phương. Ngoài ra, trên địa bàn tỉnh còn có một số thiết chế văn hóa, thể thao được xây dựng từ nguồn vốn xã hội hóa, như khu vui chơi giải trí ở thị trấn Trà Lồng, khu hồ bơi ở phường Thuận An (thị xã Long Mỹ); khu văn hóa phường IV (thành phố Vị Thanh);...

Nhìn chung, trong những năm qua hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở ở nhiều địa phương vùng đồng bằng sông

Cửu Long đã phục vụ cơ bản nhu cầu sinh hoạt và hưởng thụ văn hóa, thể thao của nhân dân; giữ vai trò nòng cốt trong xây dựng đời sống văn hóa cơ sở, trong tổ chức tuyên truyền thực hiện các nhiệm vụ chính trị, xã hội tại địa phương; khẳng định vai trò chỉ đạo, hướng dẫn các hoạt động văn hóa thể thao ở cơ sở.

Các thiết chế văn hóa, thể thao từng bước được đổi mới về phương thức tổ chức và hoạt động; nhiều cơ sở vật chất được tăng cường và khai thác có hiệu quả, góp phần phát triển phong trào văn hóa - văn nghệ, thể dục - thể thao ở nhiều xã, ấp; từng bước đáp ứng nhu cầu hưởng thụ và sáng tạo văn hóa của nhân dân, tạo môi trường văn hóa lành mạnh thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội tại địa phương, thúc đẩy công cuộc xây dựng nông thôn mới.

Nhiều nơi đã phát huy có hiệu quả hoạt động của các thiết chế văn hóa cơ sở thông qua việc tích cực tổ chức các phong trào văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao như hội thi, hội diễn, giao lưu văn nghệ quần chúng, hình thành các câu lạc bộ đờn ca tài tử, hát với nhau,... Các hoạt động này đã góp phần quan trọng vào

việc tuyên truyền, phổ biến chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước đến đông đảo các tầng lớp nhân dân, qua đó, động viên, cổ vũ người dân tích cực tham gia thực hiện các nhiệm vụ, mục tiêu kinh tế - xã hội tại địa phương.

Những “điểm nghẽn” và bài học kinh nghiệm

Bên cạnh những đóng góp đáng ghi nhận trong xây dựng đời sống văn hóa cơ sở, hiện nay, hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở ở nhiều địa phương vùng đồng bằng sông Cửu Long vẫn còn nhiều khó khăn, bất cập, thậm chí trở thành những “điểm nghẽn” hạn chế việc nâng cao hiệu quả hoạt động. Đó là:

Nhiều nơi, cấp ủy, chính quyền địa phương chưa nhận thức đúng về vai trò, vị trí của văn hóa; mối quan hệ gắn bó giữa văn hóa - kinh tế - chính trị; chưa coi phát triển văn hóa, thể thao là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội, đặc biệt là phát huy vai trò của các Trung tâm Văn hóa - thể thao xã, Nhà Văn hóa - Khu thể thao ấp. Vì thế, việc lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức, vận động nhân dân tham gia các phong trào văn hóa, thể thao còn chưa sâu sát, chưa thường xuyên; nhiều

hoạt động tuy được tổ chức nhưng chưa gắn bó với thực tiễn cuộc sống, chưa phù hợp với phong tục tập quán và nhu cầu của người dân.

Cán bộ hoạt động văn hóa - truyền thông cấp xã thiếu, thường xuyên thay đổi, mỗi xã thường chỉ được bố trí từ 1 đến 2 cán bộ vừa làm công tác văn hóa, thể thao, vừa làm công tác truyền thanh, thư viện trong khi năng lực, trình độ chuyên môn nghiệp vụ về văn hóa, thể thao còn hạn chế. Do thiếu nhân sự chuyên trách nên nhiều nơi, những cán bộ làm công tác văn hóa, thể thao cơ sở thường xuyên bị động trong hoạt động, không bắt kịp nhu cầu, thị hiếu văn hóa của người dân; chậm đổi mới phương thức hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở, dẫn đến hoạt động kém hiệu quả.

Nguồn ngân sách phân bổ cấp cho Trung tâm Văn hóa - Thể thao cấp xã để thực hiện các hoạt động văn hóa, thể dục - thể thao, truyền thông, học tập cộng đồng hàng năm rất thấp, theo quy định dưới 100 triệu đồng, không bảo đảm được hoạt động thường xuyên. Nhiều nơi, nguồn vốn này đang được tập trung đầu tư, xây dựng, nâng cấp cơ sở vật chất văn hóa cho các xã trong kế hoạch xây dựng, đạt

chuẩn xã văn hóa và xã nông thôn mới, Vì thế, ở nhiều địa phương, các trung tâm văn hóa, nhà văn hóa chỉ hoạt động mang tính cầm chừng, thời vụ trong những dịp lễ, tết, mang tính phong trào trong dịp chào mừng những sự kiện chính trị của đất nước, địa phương, khi có sự hỗ trợ kinh phí từ cấp trên.

Ở nhiều địa phương, phần lớn các nhà văn hóa chỉ mới xây dựng được phần khung nhà, các trang thiết bị, máy móc, bàn ghế phục vụ cho hoạt động chưa được đầu tư, ngày càng xuống cấp. Cụ thể như ở tỉnh An Giang, đến nay, chỉ có 29 trong tổng số 73 nhà văn hóa có hội trường để tổ chức các hoạt động văn hóa cộng đồng. Việc xây dựng cơ sở vật chất cho các Trung tâm Văn hóa - Thể thao cấp xã chưa song hành với việc xây dựng, hoàn thiện về cơ chế tổ chức, bộ máy và kinh phí hoạt động. Sự thiếu đồng bộ này đã tạo ra sự bất cập rất lớn trong hoạt động dẫn đến hệ quả là khi đưa vào sử dụng nhiều Trung tâm Văn hóa - Thể thao cấp xã hoạt động khập khiễng, cầm chừng, kém hiệu quả, thiếu sức hút, sức lan tỏa trong cộng đồng dân cư địa phương.

Việc vận động xã hội hóa còn nhiều khó khăn. Cơ chế,

chính sách khuyến khích xã hội hóa các hoạt động văn hóa, thể thao cơ sở thiếu tính đồng bộ, chưa phát huy tác dụng, chưa tạo ra sức thu hút các tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân đầu tư vào các lĩnh vực này. Vì thế, nhiều nơi chưa quan tâm việc quản lý, sử dụng có hiệu quả các thiết chế văn hóa, thể thao cơ sở, thậm chí còn tình trạng sử dụng không đúng mục đích hoặc chưa khai thác đầy đủ công năng của các thiết chế theo thiết kế ban đầu.

Từ những kết quả đã đạt được cũng như những hạn chế, bất cập trong hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở ở các địa phương vùng đồng bằng sông Cửu Long thời gian qua, có thể rút ra một số bài học kinh nghiệm:

Thứ nhất, nơi nào có sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo sát sao, thường xuyên, kịp thời của các cấp ủy đảng, chính quyền thì nơi đó phát huy tốt hiệu quả hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở (trong đầu tư, khai thác, sử dụng).

Thứ hai, cơ sở vật chất văn hóa và cán bộ văn hóa cơ sở là hai yếu tố có tính quyết định trong việc nâng cao mức hưởng thụ văn hóa của người dân. Nơi nào vừa chú trọng đầu tư phát triển hệ thống

thiết chế văn hóa cơ sở vừa quan tâm xây dựng, phát triển tốt đội ngũ cán bộ văn hóa cơ sở (về số lượng, trình độ, kiến thức, năng lực, tinh thần trách nhiệm, chế độ đãi ngộ,...) thì nơi đó hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở hoạt động hiệu quả.

Thứ ba, phải có cơ chế, chính sách đồng bộ để nâng cao hiệu quả công tác xã hội hóa trong xây dựng các thiết chế văn hóa theo phương châm “Nhà nước và nhân dân cùng làm”, “Cộng đồng dân cư làm, Nhà nước hỗ trợ”. Hiệu quả công tác này đã được thể hiện rõ trong quá trình xây dựng nông thôn mới ở nhiều địa phương thời gian qua, thông qua việc người dân hiến đất, góp sức xây dựng các thiết chế văn hóa và cùng tham gia tích cực nhiều hoạt động văn hóa - văn nghệ, thể dục - thể thao cơ sở.

Thứ tư, trong giai đoạn hiện nay, cần gắn kết chặt chẽ việc xây dựng, nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở với việc thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới. Đây là cơ hội để hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở tiếp tục khẳng định vai trò, phát huy tốt chức năng của mình trong công tác xây dựng đời sống văn hóa cơ sở, góp

phần nâng cao chất lượng phong trào xây dựng gia đình văn hóa, ấp - xã văn hóa, xây dựng con người - môi trường văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc, tạo động lực thúc đẩy phát triển bền vững.

Đế hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở phát huy tốt hơn vai trò, hiệu quả

Từ thực trạng hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở ở vùng đồng bằng sông Cửu Long, để nâng cao vai trò và hiệu quả hoạt động của hệ thống này trong thời gian tới, cần quan tâm thực hiện tốt một số nội dung sau:

Trước hết, cần xác định công tác nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở là nhiệm vụ chung của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội. Trong đó, phải nâng cao vai trò trách nhiệm lãnh đạo, chỉ đạo các cấp ủy đảng, chính quyền, xem đây là nhân tố có tính quyết định.

Hai là, tăng cường công tác tuyên truyền, vận động, nâng cao nhận thức của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội đối với việc phát triển hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở; xác định việc quan tâm xây dựng, nâng cao chất lượng hoạt động của các Trung tâm Văn hóa - Thể thao xã và các Nhà văn hóa -

Khu thể thao ấp là nhằm tạo ra diện mạo nông thôn mới, góp phần hoàn thành Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới trong thời gian tới. Cần chú trọng phát huy tính chủ động của người dân và vai trò tự quản của cộng đồng trong việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa của các dân tộc, bản sắc văn hóa đặc trưng vùng sông nước Cửu Long.

Ba là, xuất phát từ đặc thù của vùng sông nước, các thiết chế văn hóa cơ sở ở vùng đồng bằng sông Cửu Long cần phải được xây dựng ở vị trí trung tâm khu dân cư, thuận tiện cho việc giao thông. Việc đầu tư phát triển các thiết chế văn hóa, thể thao phải đồng bộ cả về cơ sở vật chất, thiết bị, bộ máy và nội dung hoạt động. Đẩy mạnh nghiên cứu, xây dựng các mô hình thiết chế văn hóa cơ sở phù hợp với nhu cầu của các tầng lớp nhân dân ở các địa phương, các tiểu vùng sinh thái, vùng đồng bào dân tộc Khmer, Chăm, Hoa; đa dạng hóa nội dung, phương thức tổ chức thực hiện để thu hút sự tham gia đông đảo, tích cực của các tầng lớp nhân dân.

Bốn là, tiếp tục nghiên cứu, xây dựng, bổ sung, hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật và cơ chế, chính

sách nhằm tăng cường nguồn kinh phí đầu tư cho hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở. Hiện nay, việc đầu tư kinh phí để tổ chức hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa ở cơ sở chưa đáp ứng nhu cầu thực tế, nguồn kinh phí cấp không đủ cho hoạt động thường xuyên, chế độ thù lao cho lao động nghệ thuật quần chúng còn rất thấp so với mặt bằng chung trên thị trường, nên không thu hút được diễn viên, tuyên truyền viên, công tác viên tham gia.

Năm là, có cơ chế, chính sách hợp lý khuyến khích, đẩy mạnh xã hội hóa các hoạt động văn hóa, thể thao cơ sở, nhằm huy động tốt các nguồn lực xã hội để xây dựng các thiết chế và tổ chức các hoạt động văn hóa, thể thao ở cơ sở phù hợp với nhu cầu, thị hiếu của người dân địa phương. Việc thực hiện chủ trương xã hội hóa không chỉ về nguồn vốn đầu tư, về cơ sở vật chất mà còn xã hội hóa ngay trong lực lượng làm công tác văn hóa ở cơ sở. Trong đó, cần chú trọng khuyến khích tạo điều kiện cho các tổ chức, doanh nghiệp đầu tư xây dựng các thiết chế văn hóa, thể thao tại cơ quan, đơn vị, doanh nghiệp.

Sáu là, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch sớm xem xét,

ban hành chế độ đãi ngộ, phụ cấp đối với cán bộ văn hóa cơ sở. Đồng thời, có chế độ, chính sách ưu đãi trong đào tạo hạt nhân năng khiếu về văn hóa, thể thao đối với con em đồng bào các dân tộc thiểu số trong vùng; đãi ngộ đối với nghệ nhân dân gian; chế độ khuyến khích các cá nhân, tập thể tích cực tham gia các hoạt động văn hóa cơ sở, nhằm thu hút những người có tài năng nghệ thuật và có nghề làm công tác viên trong hoạt động của hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở.

Bảy là, tăng cường tổ chức các lớp tập huấn, bồi dưỡng, nâng cao trình độ, kỹ năng, nghiệp vụ hoạt động văn hóa cơ sở cho đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa các cấp, các ngành. Căn cứ vào thực tiễn và nhu cầu của người dân địa phương, căn cứ vào tiêu chuẩn chuyên môn nghiệp vụ của cán bộ văn hóa cơ sở để mở các khóa đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ, kiến thức, năng lực cho đội ngũ cán bộ văn hóa xã, ấp. Đây là một giải pháp hiệu quả để nâng cao chất lượng cán bộ trong điều kiện cán bộ văn hóa, thể thao cơ sở ở nhiều địa phương vùng đồng bằng sông Cửu Long chưa đủ chuẩn và luôn biến động như hiện nay. ■